

Derogatie in Duitsland werd in 2014 niet verlengd

Verlies derogatie had geen effect

Nu de Europese Commissie heeft ingestemd met het fosfaatreductieplan, is de derogatie voor 2017 behouden en mag Nederland weer aan tafel zitten om te onderhandelen over een nieuwe derogatie in 2018 en verder. Maar het is nog helemaal niet zeker dat we die dan ook krijgen. Wat als dat niet gebeurt? Duitsland verloor de derogatie in 2014.

Vlak over de grens bij Winterswijk, aan de rand van het dorpje Barlo (gemeente Bocholt), ligt de Milchhof Tenhofen & Knuf. Hier houden Gisbert Tenhofen en zijn dochter Anke Knuf 350 melkkoeien plus jongvee op zo'n 177 hectare bouwland en wat grasland. Als service aan de omgeving verkoopt de Milchhof verse melk en boerderij-ijs aan passanten. Van het teloorgaan van

de derogatie heeft het bedrijf nauwelijks gevolgen gehad, vertelt Tenhofen, een forse man met een flinke bos grijs haar. De Europese Commissie heeft de derogatie voor Duitsland niet verlengd in 2014, omdat het land jarenlang het nitraatprobleem niet voldoende aanpakte. Er was weliswaar een mestwet, een 'Düngeverordnung', maar die kende veel uitzonderingen. Daardoor

had de wet weinig effect en werden de EU-regels om nitraatvervuiling tegen te gaan, uitgehold. Critici verwijten het Duitse Ministerie van Landbouw, dat door de Beierse CSU wordt gedomineerd, een sterke pro-landbouwhouding, waardoor de wil ontbrak om de problemen voldoende aan te pakken. Dat wil niet zeggen dat er helemaal niets is gebeurd. Tenhofen legt uit dat de toegestane

nutriëntengrenzen, die vroeger per boerderij golden, nu per perceel worden vastgesteld. Percelen worden ingedeeld in klassen, A tot F, naargelang de gehalten in de grond. Daarbij gaat het vooral om fosfaat, en ook om kali. Hoe meer de bodem daarvan bevat, hoe minder mest mag worden geplaatst. Op een kaart van zijn land heeft Tenhofen de categorieën ingetekend. Dichter bij de boerderij zijn de gehalten hoger. „Daar heeft altijd de mestopslag gestaan”, legt hij uit. „Nu lekt die niet meer, maar in de loop der jaren zijn er veel nutriënten hier de bodem in gesijpeld.”

Status quo

Formeel mag Duitsland dan wel geen derogatie meer hebben, in de praktijk is alles eigenlijk bij het oude gebleven, stelt Tenhofen. Men werkt aan een nieuwe wet die de oude moet vervangen, maar zolang die er niet is, blijft de oude status quo bestaan. Bovendien, betoogt de melkveehouder, heeft hij niets aan een derogatie voor stikstof. Bij het mest uitrijden is de fosfaatgrens bij hem eerder een probleem dan de stikstofflimiet. Een verhoogde grenswaarde voor stikstof heeft voor hem niet zoveel nut.

Milchhof Tenhofen & Knuf is geen uitzondering. Maar weinig bedrijven in Duitsland hebben gebruikgemaakt van derogatie. Derogatie in Duitsland was enkel voor grasland dat intensief wordt gebruikt; vier sneden, of drie sneden plus weiden. Daarop mocht dan tot 230 kilo nitraat per hectare worden geplaatst. In 2011 hadden over heel Duitsland 1.100 landbouwbedrijven derogatie gekregen – die lagen vooral in Zuid-Duitsland en in het Westen – voor een oppervlakte van 32.200 hectare. Ter vergelijking: in 2015 hadden in Nederland 19.812 bedrijven zich aangemeld voor derogatie, voor een totale oppervlakte van 834.529 hectare. Een artikel in V-focus toont dat in 2012 95 procent van de Nederlandse melkveehouders derogatie had, en Duitsland minder dan 0,1 procent – hoewel dat aantal later wat is gestegen.

Met die aantallen maakt het verlies van

derogatie weinig rimpelingen. In Nederland zal een stopzetting van de derogatie onmiddellijk grote gevolgen hebben voor de mestafzet en -verwerking. In Duitsland niet. Tenhofen is voorzitter van de regionale Güllebörse, de Duitse evenknie van onze mestbank. „Wij hebben niets gemerkt van een groter aanbod van mest, en de prijzen zijn ook niet veranderd, toen de derogatie niet langer verlengd werd”, vertelt hij. Daarbij speelt dat Duitsland geen nationaal mestoverschot heeft. Zelfs op deelstaatniveau is er niet echt een probleem. „In een strook langs de Nederlandse grens is er een overschot”, legt Tenhofen uit, „maar een paar tientallen kilometers verder naar het oosten kan dat al afgezet worden.” Hij merkt wel dat Nederlandse mest daar ook vaker afzetmogelijkheden vindt. „Sommige collega’s hebben daar problemen mee”, vertelt hij. „De kosten

nitraatoverschrijdingen terug te dringen en belangrijke artikelen van de regelgeving niet heeft nageleefd.

Nieuwe mestwet

De regering werkt nu – of eigenlijk al jaren – aan een nieuwe, strengere mestwetgeving die meer aansluit bij de nitraatrichtlijn, vertelt Steffen Pinggen van het Deutsche Bauernverband (DBV). Uitrijdperioden worden korter, uitrijden als de grond bevroren is of verzadigd met water, mag niet meer, de afstand tot sloten moet groter. Bovendien krijgt de regering meer mogelijkheden om te controleren hoeveel mest een bedrijf inzet en kan hoge boetes geven wanneer een boer in overtreding is. Maar deze mestwet is al jaren in de maak en de invoering ervan werd telkens uitgesteld. Maar nu zou het dan in februari toch door de Bundestag – de Duitse Tweede Kamer – behandeld gaan worden – maar bij het schrijven van dit artikel was dat nog niet gebeurd. De laatste schermutselingen schijnen te gaan over de maximale hoogte van de boetes bij overtreding. De voorgestelde – en eerder overeengekomen – grens van 200.000 euro was voor enkele

partijen te hoog, en een nieuw compromis van 100.000 euro was dan weer zo laag dat de SPD er niet mee kon instemmen.

Vanaf 2018 wil Duitsland weer derogatie krijgen en met de nieuwe, strengere wet maakt het land een goede kans daarop, denkt Pinggen. De Europese Commissie heeft laten doorschemeren dat de nieuwe wet goede aanknopingspunten biedt voor een nieuwe derogatie. Maar dan moet eerst de zaak voor het Europese Hof zijn opgelost – de Commissie wil niet over een nieuwe derogatie praten voordat deze zaak is afgehandeld.

Tenhofen heeft nog zo zijn bedenkingen of die nieuwe derogatie er komt. Hij denkt niet dat er in Duitsland genoeg steun voor is. „De groene partijen zien niets in het toestaan van meer mest”, zucht hij. „Die willen geen derogatie.” Hij waarschuwt Nederland: „Als je eenmaal de derogatie kwijt bent, krijg je die maar moeilijk weer terug.” ■

“Als je eenmaal de derogatie kwijt bent, krijg je die maar moeilijk weer terug”

voor mestafzet worden zo verhoogd, en zij zouden willen dat de grens gesloten wordt voor Nederlandse mest.” Tenhofen is het daar niet mee eens. „We zitten nu eenmaal in een gemeenschappelijke markt en die levert ook voldoende voordelen op.”

Het Duitse verlies van de derogatie heeft niet geleid tot minder stikstofuitspoeling. Sterker nog, na verschillende waarschuwingen heeft de Europese Commissie vorig jaar een aanklacht tegen Duitsland ingediend bij het Europese Hof van Justitie. Meer dan een kwart van de grondwatermetingen lieten een overschrijding van de nitraatnorm zien, vooral in de lidstaten Nedersaksen en Sleeswijk-Holstein, maar ook bijvoorbeeld in delen van Noordrijn-Westfalen. Bovendien is de kwaliteit van het grondwater tussen 2008 en 2014 nauwelijks verbeterd. De Commissie concludeerde dan ook dat Duitsland te weinig heeft gedaan om de

Duitsland vs Nederland

Enkele kengetallen voor Nederland en Duitsland. De twee Bundesländer die aan Nederland grenzen, zijn speciaal uitgelicht. Zij zijn qua oppervlakte en inwoneraantal meer vergelijkbaar met ons land.

	Duitsland	Nordrhein-Westfalen	Niedersachsen	Nederland
Oppervlakte (km ²)	357.376	34.098	47.618	41.543
Bevolking (miljoen)	80,0	17,8	7,8	16,8
Permanent grasland in 2015 (x 1.000 ha)	4.677	392	686	766
Tijdelijk grasland in 2015 (x 1.000 ha)	268	31	57	236
Melkkoeien in 2010 (x 1.000)	4.182	398	776	1.518
Melkkoeien in 2015 (x 1.000)	4.285	423	865	1.717
Groei in %	2,5	6,3	11,5	13,1
Melkproductie in 2010 (x 1.000 ton)	29.629	2.948	5.800	11.626
Melkproductie in 2015 (x 1.000 ton)	32.671	3.333	6.857	13.331
Groei in %	10,3	13,1	18,2	14,7
Derogatie-aanvragen	1.100 (2011)			19.812 (2015)
Derogatie-oppervlak	32.200 ha (2011)			834.529 ha (2015)

Bron: Wikipedia, Eurostat, RVO, Institut für Ländliche Räume des Thünen-Instituts